

Et annet sted i tiden

Skrevet av Gitanjali Dang og Christoph Schenker

You never change things by fighting the existing reality. To change something, build a new model that makes the existing model obsolete.

– Richard Buckminster Fuller

Det er lenge siden det ble akseptert at metaforen er en funksjon av både språket og tanken. I tråd med dette ønsker vi å gjøre det klart fra første stund at de fleste begrepene som brukes i dette essayet – inkludert *metafor*, *rhizome*, *annenstedshen*, *interdisiplinært*, *desentralisering* – har en dobbel betydning som troper for pluralitet, heterogeneitet og lignende.

Herfra og rett på sak. Fra og med januar 2014 har Institute for Contemporary Art Research (IFCAR) ved Zürich University of the Arts ZHdK, og Khanabadosh, et vandrende kunstillaboratorium basert i Bombay, gitt seg i kast med et forskningsprosjekt som handler om overlappende offentlige sfærer på tvers av en rekke forskjellige urbane kontekster. Intensjonen med denne horisontalt forgreinede [*rhizomatic*] forskningen er at den skal kulminere i en desentralisert, offentlig kunstbiennale med tittelen *Elsewhere*.

Den brede tematikken i prosjektet vil realiseres i dialog mellom et utvalg interdisiplinære aktører, bestående av alt fra kunstnere til advokater, som har aktivt bidratt til de identifiserte kontekstene. Denne dialogen, som finner sted på to seminar, vil være avlutningen på

Det beskjedne målet med den første utgaven av denne biennalen, som vi planlegger å åpne i 2016, er å interagere med ti byer fra hele verden, inkludert Zürich og Bombay. Urban økologi er et nesten overmodent eksempel på den *anthropocene* – et uformelt geologisk begrep som henspiller på menneskets påvirkning på planetens økosystemer – som hviler på oss.

Med hensyn til *Elsewhere*, vil fokuset gå ut på å samarbeide med kunstnere – begrepet brukes veldig bredt her – som er engasjert i prosjekter hvor man inkarnerer en estetikk omtrent slik en skilpadde gir sitt hjem en kroppslig fysiognomi. Tilfeldigvis er skilpadden som posthuman metafor også sentral i Khanabadosh, som er persisk og betyr “de som bærer hjemmene sine med seg.”

Denne inkarnasjonsprosessen er tvers gjennom avgjørende, fordi den innforstår at man roer ned tempoet. Slik en av de undertegnede påpekte i et nylig essay, *The Physical Impossibility of Death in the Mind of Someone Moving*, “er skilpadder trege, delvis på grunn av vekten som hjemmene deres pålegger dem. Inkarnasjonen av en estetikk innebærer en viss treghet og utsettelse. På tilsvarende måte er introspeksjon og bærekraftighet uløselig knyttet til den inkarnerte praksisen.”¹

—

Kunstverkene som springer ut av dette prosjektet vil dvelle ved og intervenere i offentlig strukturer i et forsøk på å forstå urbane prosesser og rette oppmerksomheten mot bærekraftige ideologier.

Med et fokus på grasrotengasjement, har *Elsewhere* som intensjon å ta for seg hjemmesnekrede modeller for offentlig kunst, som prøver å sette i gang dialog lokalt i urbane sfærer på tvers av varierte kontekster. På godt og vondt er vår globaliserte samtidighet et ekko av vår iboende hybride eksistens. Det å aktivere steder lokalt, samtidig som man identifiserer og jobber med vedvarende transnasjonale spørsmål og temaer, vil være en integrert del av prosjektet. Som konsekvens av dette bør prosjektet vårt, til tross for vektleggelsen av det lokale, på ingen måte forveksles med et avkall på engasjement i

asdada

det som ligger utenfor; det insisterer på utveksling.

aasd

Interdisiplinaritet og desentralisering, som er essensielle komponenter i denne utvekslingen, kan sies å være til dels analogt med hovedpåstanden i den objekt-orienterte ontologien (OOO), som forkaster kantiansk antroposentrisme, det vil si prioriteringen av menneskelig tilstedeværelse fremfor ikke-menneskelige objekter. Etter Kants mening, kongruerer objektene med subjektet som a priori objekter for menneskelig kognisjon; menneskesinnt står dermed alltid i sentrum for den filosofiske undersøkelsen. For objekt-orienterte ontologer står imidlertid alle relasjoner på lik fot – inkludert de ikke-menneskelige relasjonene. Denne hovedpåstanden i OOO tilbyr en kraftfull metafor for mangfoldig eksistens.

Søkenen etter makt er en konstant faktor i menneskesamfunn, og tendensen til å sette mennesker i sentrum er en indikasjon av det samme. I tillegg til å skape maktsentra, fremhever antroposentrismen også en tilbøyelighet til å nedverdige den andre og plyndre våre forskjellige økosystemer. Det samme gjelder tendensen til xenofobi, overvåkning, føydale tankesett, global oppvarming, og forurensning, som er latent i samfunn over hele verden. Økofeministen og aktivisten Val Plumwood har pekt på at antroposentrismen utgjør det samme overfor økologien som androsentrismen utgjør overfor feministisk teori, og som etnosentrismen utgjør overfor antirasismen.

Med de nevnte argumentene i bakhodet, kommer det ikke som noen overraskelse at Okwui Enwezor valgte å undersøke en desentralisert modell i Documenta 11. Med tanke på dette satte Enwezor i gang fem plattformer som ble realisert på fire kontinenter over en atten måneder lang periode; det startet med Wien i mars 2011, fulgt av New Delhi, Berlin, St. Lucia, Lagos, og endte i Kassel i september 2012.

“På en måte begynner altså de fem plattformene i Documenta 11 i et paradoksalt, men nødvendig, kritisk grep, med en serie deterritorialiseringer som ikke bare intervensjoner i selve den historiske lokaliteten til Documenta i Kassel, men også danner et emblem over de mekanismene som gjør samtidskunstens rom til et rom for mangfoldige brudd,”² skriver Enwezor i utstillingskatalogen til *Documenta 11, Platform 5*.

asdada

aasd

Ved siden av *Elsewhere* er desentralisering og interdisiplinaritet avgjørende for å holde det antroposentriske paradigmetts insinuasjoner på armlengdes avstand. Disse sikrer også at tradisjonelle og i økende grad restriktive typologier, som kunstner og kunstverk, ikke gis forrang fremfor et utvidet kunstnerisk felt.

Etter å ha sagt dette, må det understrekes at multipolaritet har en lang historie. Ta for eksempel tilfellet med den italienske 1500-tallsmunken, matematikeren, filosofen, astrologen og astronomen Giordano Bruno. I *On the Infinite Universe and Worlds* (1584), gikk Bruno utover den Kopernikanske modellen og anslo at universet inneholder en uendelig mengde bebodde verdener med andre intelligente vesener. I 1927, flere århundrer senere, gjorde Hubbles Lov universets stillingstaken til desentralisering nokså klar, da den slo fast at kosmos utvider seg, og ikke har noe sentrum.

Som sådan har parallelle, horisontalt forgreinede virkeligheter i stor grad utgjort universets byggesteiner; men deres ankomst har likevel alltid vært forsinket, om så bare på grunn av den rene tettheten i deres ikke-lineære nettverk, som forsinker progresjon. Som tidligere nevnt, mens denne inkarnasjonen av pluralitet tilbyr et pusterom for introversjon, er pausetiden, likevel, vanligvis trangt innklemt. Ingen andre steder er denne spenningen mer synlig enn i det urbane garnets fletter.

Omstruktureringen av gamle mønster i håp om å gi forsinkelsen større spillerom er en hovedmotivasjon bak dette prosjektet. Forsinkelse handler om bevisst uferdighet, utsatt ankomst og mellomtilstander, "in-betweenness".

Tidlig på 1990-tallet holdt litteraturteoretikeren, pedagogen og tenkeren Edward Said et kurs om den sene stil/ sene verk på Columbia-universitetet; han holdt også noen få forelesninger under samme rubrikk i London. Begrepet fikk videre rom til å sirkulere i etterkant av Suids posthumt utgitte essaysamling *On Late Style: Music*

asdada

and Literature Against the Grain (2007). Imidlertid var det ^{asda}Theodor W. Adorno som først la frem denne ideen i *Late Style in Beethoven*, hvor han greide ut om disharmoniene som finnes i denne komponistens senere musikk.

Ifølge Adorno, “[...] ligner ikke modenheten i de senere verkene til betydningsfulle kunstnere på den man finner i frukt. Disse er, for det meste, ikke runde, men furete, til og med herjede. Tomme for sødme, bitre og taggete som de er, overgir de seg ikke til blott nytelse.” 3

I sine diskusjoner om den sene stil, skrev Said: “Hver og en av oss kan enkelt finne bevis for hvordan de sene verkene utgjør kronen på et livsløp med estetisk innsats. Rembrandt og Matisse, Bach og Wagner. Men hva med kunstnerisk senhet, ikke forstått som harmoni og forløsning, men som standhaftighet, vanskelighet og uforløst motsigelse?”4

Selv om *On Late Style* er et av Saids mindre kjente verker – i det minste sammenlignet med *Orientalism* (1978) – har denne vedtatte provokasjonen likevel gitt stor gjenklang i vårt nåværende kulturelle klima. Mangelen av det sene verket i samtidskunsten, for eksempel, er primært et resultat av at denne er annektert av kapitalismen.

Mens “affiniteten til døden” er et møtepunkt mellom Adorno og Saids utgreiinger om det sene verket, gjør Saids privilegering av “anakronisme og anomali” (i tekstene om den sene stil), det lettere å komme frem til en utvidet definisjon av senhet, som både kan og ikke kan predikere livets nært forestående avslutning.

Kan det i forlengelsen av alt dette tenkes at objektorientert filosofi, den *antroposene* epoke og den multipolare offentlige kunstbiennalen kan være sene stiler for henholdsvis filosofi, for vår planet og for biennaleformatet?

Det ser også ut til å bygge seg “kritisk masse” rundt ideene om

asdada

anakronisme og anomali, som er relasjoner som har med senhet å gjøre. Saids vektlegging av disse speiles også i Giorgio Agambens essay *What is Contemporary?*, hvor filosofen skriver; "Samtidighet er, altså, et singulært forhold til ens egen tid, som både fester seg og holder avstand til den på samme tid. Mer presist er det snakk om det forholdet til tiden som fester seg til den gjennom en frakopling og en anakronisme. De som opererer altfor synkront med sin epoke, de som er perfekt bundet til den i enhver forstand, er ikke samtidige, nettopp fordi de ikke evner å se dette; de blir ute av stand til holde et fast blikk på den."⁵

Ordet kontemporær kan brukes vekslende med ordet estetisk, fordi det estetiske prosjektet er grundig laftet sammen med det kontemporære, slik Agamben definerer det.

Sjelden er imidlertid biennaler sene. De er over-determinerte av deres mange smidige overganger, og er som regel synkronisert med kravene som økonomi og politikk stiller overfor kunst.

Om så er, likevel er ikke det showet som storformatsutstillinger og festivaler utgjør, helt uten sine fortjenester. Den første utgaven av Kochi-Muziris-biennalen, som åpnet i desember 2012 i Kerala, og som ble kuratert av Bose Krishnamachari og Riyas Komu, er et perfekt eksempel. Biennalen har trollebundet de lokale, som i aller høyeste grad har knyttet festivalen til sitt bryst. I tillegg til å flokke seg om dens mange åsteder, har de også endt med å anerkjenne de kulturelle og økonomiske fordelene med evenementet.

Til tross for enkelte unntak, er biennalens rolle i samtidskunstøkonomien stadig mer uthulet. Intensjonen bak dette prosjektet er å nytenke det tradisjonelle biennaleparadigmet i et forsøk på å skape en mer desentralisert modell som muliggjør en rekke forskjellige innfallsårer og utløp, bokstavelig og metaforisk talt. *Elsewhere*, håper vi, vil til slutt fungere som et *open source*-verktøy, som oppfordrer samarbeidspartnere i forskjellige kontekster til å gjenta og revidere, om nødvendig, sitt engasjement

asdada

for det bredere prosjektet.

aasd

Gitanjali Dang is an artist, curator and writer who initiated the itinerant arts lab of Khanabadosh in 2012. She has contributed to a number of Indian and international newspapers and magazines such as Art Papers, Art Agenda, Frieze, The Times of India, CNN GO, The Economic Times, Hindustan Times, The Caravan, and Art India

Christoph Schenker has headed the Institute for Contemporary Arts Research (IFCAR) at the Zurich University of the Arts (ZHdK) since 2005, the year the institute was founded. There he leads transdisciplinary research projects in the field of contemporary art, in particular in the context of art and the public sphere. In his capacity as Professor of the Contemporary Art and Philosophy of Art, he also teaches as part of the Master of Arts in Fine Arts offered by ZHdK's Department of Art and Media.

1 Gitanjali Dang, "The Physical Impossibility of Death in the Mind of Someone Moving" in *Life Between Borders* (apexart, 2013)

2 Okwui Enwezor, 'Preface' in *Documenta 11, Platform 5: Exhibition Catalogue Appendix* (Hatje Cantz, 2002)

3 Theodor Adorno, 'Late Style in Beethoven' in *Essays on Music* edited by Richard Leppert, translated by Susan H. Gillespie (University of California Press, 2002)

asdada

aasd

4 Edward Said, 'Timeliness and Lateness' in *On Late Style: Music and Literature Against the Grain* (Bloomsbury Publishing, 2007)

5 Giorgio Agamben, "What Is the Contemporary?" in *What is an Apparatus? and Other Essays*, translated by David Kishik and Stefan Pedatella (Stanford, Cal.: Stanford University Press, 2009)